

بخش اول

فهم و تحلیل صورت‌های مالی

abcBourse.ir

@abcBourse_ir

مرجع آموزش بورس

باز نشر :

فصل اول

آشنایی با صورت‌های مالی

اهداف آموزشی:

در این قسمت از کتاب تلاش شده است تا با بیانی ساده انواع صورت‌های مالی، اقلام هر یک و همچنین کاربرد هر یک از این صورت‌ها برای مخاطب مشخص گردد. خوانندگانی که آشنایی قابل قبولی با صورت‌های مالی دارند می‌توانند به فصل‌های بعدی این بخش از کتاب که بر مبنای سرفصل‌های آزمون تهیه شده است مراجعه نمایند.

مقدمه

مدیران بنگاه‌های اقتصادی وظایف مختلفی را باید به انجام برسانند. از جمله مهم‌ترین این اهداف می‌توان به برنامه‌ریزی و کنترل اشاره نمود. برنامه‌ریزی به زبان ساده نشان دهنده اهداف بنگاه و همچنین نحوه و مسیر رسیدن به آن اهداف است. کنترل نیز به معنای بررسی میزان موفقیت بنگاه در رسیدن به اهداف فوق‌الذکر است. مدیران برای تحقق این وظایف (برنامه‌ریزی و کنترل) نیاز به اطلاعات دارند. به بیان دیگر برنامه‌ریزی و کنترل فرایندهایی هستند که بر مبنای اطلاعات صورت می‌پذیرند. اما در یک سازمان اطلاعات گوناگونی وجود دارد. در ادامه نمونه‌هایی از این اطلاعات را مشاهده می‌نمایید:

- کیفیت کارکنان یک بنگاه
- هزینه‌های تولید
- تعداد کارکنان یک بنگاه
- تعداد صندلی‌های موجود در یک بنگاه
- ...

سوال اینجاست که کدام یک از اطلاعات فوق‌الذکر می‌توانند منبع بهتری برای برنامه‌ریزی و کنترل باشند؟ مستقل از میزان اهمیت هر یک از این اطلاعات، باید گفت که هزینه‌های تولید از بین اطلاعات فوق به دلیل ویژگی‌های خود، منبع اطلاعاتی بهتری به شمار می‌رود. هزینه‌های تولید (همانند هر اطلاعات مالی دیگر) دارای ویژگی‌های زیر است که برای فرایند برنامه‌ریزی از اهمیت بالایی برخوردار است:

- کمی بودن: هنگامی که اطلاعات ذاتاً کمی باشند، به ما قابلیت قیاس و تحلیل می‌دهند. همچنین اطلاعات کمی غیر قابل تفسیر هستند. به بیان دیگر مفهوم این اطلاعات مشخص بوده و به سلیقه تفسیرکننده اطلاعات بستگی ندارد. برای درک بهتر موضوع، کیفیت کارکنان یک بنگاه را در نظر بگیرید. این اطلاعات

قابل تفسیر هستند. به عنوان مثال ممکن است کارکنان با کیفیت از دید یک نفر افرادی باشند که منضبط هستند ولی از دید فردی دیگر، کارکنان با کیفیت به افرادی اطلاق شود که مطیع و فرمانبردار باشند.

- قابلیت اتکا^۱: ابتدا باید دقت نمایید که قابل اتکا بودن اطلاعات، یک پارامتر نسبی است. اطلاعات مالی به دلیل قابلیت صحت آزمایی^۲ تا حدی قابل اتکا هستند؛ چرا که شخصی مستقل به نام حسابرس^۳ صورت‌های مالی را بررسی نموده و تا حدی از صحت آن‌ها اطمینان حاصل می‌نماید. علاوه بر این با استفاده از بعضی از نسبت‌های مالی نیز می‌توان به کیفیت صورت‌های مالی پی برد.
- به موقع بودن^۴: در صورت وجود سیستم‌های اطلاعاتی مناسب، اطلاعات مالی را می‌تواند در اسرع وقت تهیه نمود.

- مرتبط بودن با تصمیمات مدیران^۵: هدف غایی هر بنگاه اقتصادی کسب سود پایدار است. اطلاعات مالی دقیقاً همان اطلاعاتی هستند که مدیر برای بررسی میزان موفقیت بنگاه در رسیدن به اهداف خود بدان نیاز دارد. تا بدین جا بیان نمودیم که مدیران بنگاه‌های اقتصادی (و سایر مخاطبان از جمله سرمایه گذاران، بانک‌ها و...) برای بررسی وضعیت و عملکرد سازمان خود به اطلاعات نیازمند هستند. پس از آن نیز گفته شد که اطلاعات مالی به دلیل ویژگی‌های خود یکی از بهترین منابع اطلاعاتی به شمار می‌روند. لذا باید گزارش‌هایی تهیه شود که اطلاعات مورد نیاز مدیران را ثبت نماید. در ادامه این بحث سعی می‌نماییم با ذکر چند مثال ساده، به تدریج منطق صورت‌های مالی را بیان نموده و با اقلام و روابط حاکم بر آن آشنا شویم.

نحوه تهیه صورت‌های مالی

برای درک بهتر منطق تشکیل صورت‌های مالی، از چند مثال ساده بهره می‌بریم. فرض کنید که شرکتی تاسیس نموده‌ایم. رخدادهای مالی^۶ مختلفی برای این شرکت به وقوع می‌پیوندند. قصد داریم گزارشی (هایی) تهیه نماییم که اطلاعات مالی مهم در مورد وضعیت و عملکرد این شرکت ارائه دهد. گزارشی که قصد داریم تهیه نماییم، باید دو ویژگی داشته باشد؛ اولاً جامع باشد (تأثیر تمام رخدادهای مالی را لحاظ نموده باشد و علاوه بر آن اطلاعات مهم و مورد نیاز مدیران را ارائه نماید) و ثانیاً خلاصه و موجز باشد.

در مثال‌های ابتدایی لزومی به استفاده از عناوین استاندارد حسابداری نیست.

مثال ۱: اطلاعات زیر در مورد شرکت الف موجود است. این اطلاعات را به صورت یک گزارش قابل استفاده برای مدیران ارائه دهید.

- سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۱۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به حساب جاری در یک بانک
- خرید ۲۰ ریال ائانه به صورت نقد
- خرید ۲۰۰ ریال کالا (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسیه)

هنگامی که سهامداران با مبلغ ۱۰۰ ریال یک شرکت تاسیس می‌کنند، می‌توانیم اطلاعات را به صورت زیر نشان

دهیم:

1 Reliable
2 Verifiable
3 Auditor
4 On-time
5 Relevant
6 Financial events

۱۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۱۰۰	بانک (موجودی حساب بانکی)

در قدم بعدی ۲۰ ریال اثاثیه خریداری می‌شود. از آنجا که خرید به صورت نقدی صورت گرفته است، ۲۰ ریال از موجودی بانک کسر می‌گردد. دقت نمایید که مبلغ سرمایه بدون تغییر می‌ماند چرا که سرمایه نشان دهنده میزان آورده سهامداران است که با فعالیت‌های جاری همچون خرید و فروش کالا و اثاثیه تغییری نمی‌یابد.

۱۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۸۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۲۰	اثاثیه

در قدم سوم این شرکت به خرید ۲۰۰ ریال کالا اقدام می‌نماید و تنها ۵۰ ریال آن را به صورت نقد می‌پردازد. این ۵۰ ریال از حساب بانکی کسر می‌شود و ۱۵۰ ریال خرید نسبی نیز به صورت بدهی ثبت می‌شود.

۱۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۳۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۲۰	اثاثیه
۲۰۰	کالا
۱۵۰	بدهی

گزارش فوق وضعیت شرکت را به صورت جامع (همه اطلاعات مهم لحاظ شده و به راحتی قابل دسترسی هستند) و خلاصه نشان می‌دهد. این گزارش به ما نشان می‌دهد که با شرکتی مواجه هستیم که با سرمایه ۱۰۰ تومان تاسیس شده است (آورده سهامداران)، ۳۰ تومان وجه نقد (در یک حساب بانکی)، ۲۰ تومان اثاثیه و ۲۰۰ تومان کالا^۷ دارد. علاوه بر این ۱۵۰ تومان نیز بدهکار است.

مثال ۲: اطلاعات زیر در مورد شرکت ب موجود است. روشی برای ثبت این اطلاعات ارائه دهید؛ به طوری که برای مدیران قابل استفاده باشد.

- سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۲۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک
 - خرید زمین به مبلغ ۵۰ ریال به صورت نقد
 - خرید تجهیزات به مبلغ ۴۰ ریال به صورت نقد
 - خرید ۱۰۰ ریال کالا (۶۰ ریال نقد، ۴۰ ریال نسبی)
 - دریافت وام به مبلغ ۶۰ ریال از بانک و واریز آن به حساب جاری
- اقلامی که در هر مرحله تغییر می‌یابند، با رنگ تیره مشخص شده‌اند.

مرحله ۱

۲۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۲۰۰	بانک (موجودی حساب بانکی)

^۷ کالا به اقلام مصرفی اطلاق می‌گردد ولی اثاثیه به تجهیزاتی اطلاق می‌شود که نه برای فروش بلکه برای انجام فعالیت‌های جاری خریداری شده‌اند. مثلاً در یک سوپرمارکت، ترازو اثاثیه به حساب می‌آید و حیوانات (که به قصد فروش خریداری شده‌اند) کالا.

مرحله ۲

۲۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۱۵۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۵۰	زمین

مرحله ۳

۲۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۱۱۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۵۰	زمین
۴۰	تجهیزات

مرحله ۴

۲۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۵۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۵۰	زمین
۴۰	تجهیزات
۱۰۰	کالا
۴۰	بدهی

مرحله ۵

۲۰۰	سرمایه (آورده سهامداران)
۱۱۰	بانک (موجودی حساب بانکی)
۵۰	زمین
۴۰	تجهیزات
۱۰۰	کالا
۴۰	بدهی
۶۰	وام

ممکن است این سوال برای شما مطرح شود که چرا در مرحله پنجم، وام و بدهی را تحت یک عنوان (مثلاً بدهی=۱۰۰) ثبت نمودیم. دلیل این مسئله این است که ماهیت این دو نوع بدهی متفاوت است. در یکی از این موارد شرکت به دلیل دریافت کالا بدهکار شده است و در مورد دیگر به دلیل دریافت پول (وام). این دو نوع بدهی از نظر هزینه‌ها و ریسکی که به شرکت تحمیل می‌کنند متفاوت هستند. لذا برای تحلیل‌های آتی بهتر است که این دو مورد از یکدیگر تفکیک شوند. (از خلاصه بودن گزارش به نفع جامع بودن آن گذشت نموده‌ایم).

قبل از اینکه به سراغ مثال بعد برویم، اطلاعات مثال ۲ را در یک فرمت جدید ثبت می‌کنیم:

منابع		محل تأمین منابع	
۱۱۰	بانک	۴۰	بدهی
۵۰	زمین	۶۰	وام

		۴۰	تجهیزات
۲۰۰	سرمایه	۱۰۰	کالا
۳۰۰	مجموع	۳۰۰	مجموع

در این فرمت جدید تمامی منابعی که در اختیار داریم را در سمت راست و محل تأمین آن‌ها را در سمت چپ نوشته‌ایم. همان‌طور که مشاهده می‌نمایید، مجموع اعداد سمت راست و چپ دقیقاً برابر است. این مسئله اتفاقی نیست و دلیل واضحی دارد. همان‌طور که اشاره شده تمامی منابعی که در اختیار شرکت است در سمت راست گزارش آمده است، به این منابع دارایی‌ها گفته می‌شود. سمت چپ گزارش نیز نشان می‌دهد که این دارایی‌ها از چه محلی تأمین شده‌اند؛ آیا از محل آورده سهامداران این دارایی‌ها در اختیار شرکت قرار گرفته است (سمت چپ- پایین) یا از محل بدهی‌ها (خرید نسبی و وام)، سمت چپ- بالا. مطلب فوق‌الذکر را به صورت زیر نشان می‌دهند:

[مجموع دارایی‌ها = مجموع بدهی‌ها (اعم از خرید نسبی و وام) + سرمایه (آورده سهامداران)]
به این معادله، معادله اساسی حسابداری گفته می‌شود.

همان‌طور که دیدیم مجموع اعداد سمت راست و چپ گزارش فوق همیشه برابر هستند. به همین دلیل این گزارش را ترازنامه^۸ می‌نامند. **ترازنامه یکی از صورت‌های مالی شرکت‌هاست که وضعیت مالی یک شرکت را در انتهای یک دوره مالی نشان می‌دهد.**

مثال ۳: اتفاقات زیر نیز در ادامه برای شرکت ب (شرکت مثال ۲) رخ می‌دهند. ترازنامه این شرکت را تهیه نمایید. آیا ترازنامه، گزارش جامعی از تمامی اطلاعات مورد نیاز به منظور تحلیل به مدیران ارائه می‌دهد؟

- فروش معادل ۵۰ ریال کالا، به مبلغ ۸۰ ریال (نسبی)
- فروش معادل ۲۰ ریال کالا، به مبلغ ۳۰ ریال (نقد)

مرحله ۶: فروش معادل ۵۰ ریال کالا بدین معناست که از میزان کالا در ترازنامه ۵۰ ریال کاسته می‌شود. فروش این میزان کالا به مبلغ ۸۰ ریال باعث کسب سود ۳۰ ریالی می‌شود (با توجه به اینکه سود کسب شده متعلق به سهامداران است، این مبلغ در سمت چپ و پایین ترازنامه ثبت می‌شود). از آنجا که این فروش به صورت نسبی بوده است، شرکت مبلغ ۸۰ ریال به عنوان مطالبات در سمت راست ترازنامه خود ثبت می‌نماید:

۴۰	بدهی	۱۱۰	بانک
۶۰	وام	۵۰	زمین
		۴۰	تجهیزات
۲۰۰	سرمایه	۵۰	کالا
۳۰	سود	۸۰	مطالبات
۳۳۰	مجموع	۳۳۰	مجموع

مرحله ۷: فروش معادل ۲۰ ریال کالا به مبلغ ۳۰ ریال، باعث کاهش کالا به مبلغ ۲۰ ریال، کسب ۱۰ ریال سود و افزایش ۳۰ ریال موجودی بانکی (به دلیل نقد بودن فروش) می‌شود:

ترازنامه شرکت ب			
۴۰	بدهی	۱۴۰	بانک
۶۰	وام	۵۰	زمین
		۴۰	تجهیزات

۲۰۰	سرمایه	۳۰	کالا
۴۰	سود	۸۰	مطالبات
<u>۳۴۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۴۰</u>	<u>مجموع</u>

تا بدین جا، ترازنامه شرکت تهیه شده است. اما آیا این گزارش، تمامی اطلاعات مهم را در اختیار مخاطب قرار می‌دهد؟

پاسخ منفی است. به عنوان مثال این گزارش درآمد شرکت (که یکی از مهم‌ترین اقلام مالی است) را مشخص نمی‌سازد. برای حل این مشکل چه می‌توان کرد؟ اگر درآمد را به یکی از طرفین ترازنامه اضافه نماییم، تراز به هم خورده و مجموع اعداد سمت راست و چپ برابر نخواهد شد. اما این مسئله دلیل اصلی قرار ندادن درآمد در ترازنامه نیست. همان‌طور که اشاره شد ترازنامه یکی از صورت‌های مالی است که وضعیت مالی شرکت را مشخص می‌سازد بدین معنا که شرکت چه دارایی‌ها و آن‌ها را از چه محلی تأمین نموده است (بدهی و آورده سهامداران). اما درآمد ماهیتی متفاوت دارد؛ درآمد از جنس وضعیت نیست بلکه ماهیتی عملکردی دارد. لذا ما به یک صورت مالی جدید نیاز داریم که عملکرد شرکت را نشان دهد. این صورت مالی جدید را صورت سود و زیان^۹ می‌نامیم. **صورت سود و زیان یکی از صورت‌های مالی است که عملکرد مالی شرکت را در یک دوره نشان می‌دهد:**

۱۱۰	درآمد
۷۰	هزینه
۴۰	سود

دقت نمایید که درآمد شرکت معادل ۱۱۰ ریال (۳۰+۸۰) در نظر گرفته شده است. هر چند تنها ۳۰ ریال از ۱۱۰ ریال فروش صورت گرفته به صورت نقدی بوده است ولی کل این مبلغ به عنوان درآمد در نظر گرفته شده است. به این نحوه ثبت درآمد (در نظر گرفتن کل مبلغ فروش مستقل از میزان وجه نقد دریافتی و یا پرداختی) حسابداری تعهدی^{۱۰} می‌گویند. بنگاه‌های انتفاعی صورت‌های مالی خود را بر مبنای حسابداری تعهدی تهیه می‌نمایند. تا بدین جای بحث، با ارائه مثال‌های ساده تلاش نمودیم ماهیت و کارکرد صورت‌های مالی را بدون توجه به عناوین استاندارد بررسی نماییم. اما برای یکسان سازی گزارش‌های مالی نیاز داریم از عناوین استاندارد استفاده نماییم. جدول زیر عناوین استاندارد برای مثال‌های قبلی را ذکر می‌نماید:

عناوین مورد استفاده در مثال‌ها		عناوین استاندارد
بانک	↔	موجودی نقدی
کالا	↔	موجودی مواد و کالا
زمین	↔	دارایی ثابت مشهود
تجهیزات	↔	دارایی ثابت مشهود
مطالبات	↔	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
بدهی (بایت خرید نسبه)	↔	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری
وام	↔	تسهیلات مالی دریافتی
سرمایه	↔	سرمایه
سود (در ترازنامه)	↔	سود انباشته

9 Income statement

10 Accrual basis

سمت چپ و بالای ترازنامه	↔	بدهی‌ها
سمت چپ و پایین ترازنامه	↔	حقوق صاحبان سهام (هر آنچه متعلق به سهامداران است اعم از سود انباشته و آورده سهامداران)

در ادامه و برای مرور مباحث فوق، مثال ۴ را با استفاده از عناوین استاندارد حل می‌نماییم.

مثال ۴: اطلاعات زیر در مورد شرکت ج موجود است. ترازنامه و صورت سود و زیان این شرکت را تهیه نمایید.

- سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۴۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک
- خرید ۲۰۰ ریال زمین به صورت نقد
- خرید ۲۰۰ ریال مواد اولیه (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسیه)
- دریافت ۱۵۰ ریال وام و واریز به حساب جاری
- فروش کالا معادل ۱۰۰ ریال مواد اولیه، به قیمت ۱۴۰ ریال (۴۰ ریال نقد و ۱۰۰ ریال نسیه)

مرحله ۱

ترازنامه شرکت ج			
موجودی نقدی	۴۰۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری		تسهیلات مالی دریافتی	
موجودی مواد و کالا			
دارایی ثابت مشهود		سرمایه	۴۰۰
		سود انباشته	
<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>

مرحله ۲

ترازنامه شرکت ج			
موجودی نقدی	۲۰۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری		تسهیلات مالی دریافتی	
موجودی مواد و کالا			
دارایی ثابت مشهود	۲۰۰	سرمایه	۴۰۰
		سود انباشته	
<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۰۰</u>

مرحله ۳

ترازنامه شرکت ج			
موجودی نقدی	۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۵۰
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری		تسهیلات مالی دریافتی	
موجودی مواد و کالا	۲۰۰		
دارایی ثابت مشهود	۲۰۰	سرمایه	۴۰۰

	سود انباشته		
۵۵۰	مجموع	۵۵۰	مجموع

مرحله ۴

ترازنامه شرکت ج			
۱۵۰	حسابها و اسناد پرداختی تجاری	۳۰۰	موجودی نقدی
۱۵۰	تسهیلات مالی دریافتی		حسابها و اسناد دریافتی تجاری
		۲۰۰	موجودی مواد و کالا
۴۰۰	سرمایه	۲۰۰	دارایی ثابت مشهود
	سود انباشته		
۷۰۰	مجموع	۷۰۰	مجموع

مرحله ۵

ترازنامه شرکت ج			
۱۵۰	حسابها و اسناد پرداختی تجاری	۳۴۰	موجودی نقدی
۱۵۰	تسهیلات مالی دریافتی	۱۰۰	حسابها و اسناد دریافتی تجاری
		۱۰۰	موجودی مواد و کالا
۴۰۰	سرمایه	۲۰۰	دارایی ثابت مشهود
۴۰	سود انباشته		
۷۴۰	مجموع	۷۴۰	مجموع

صورت سود و زیان شرکت ج	
۱۴۰	درآمد
۱۰۰	هزینه
۴۰	سود

- مثال ۵: اطلاعات زیر در مورد شرکت د موجود است. ترازنامه و صورت سود و زیان این شرکت را تهیه نمایید.
- سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت به مبلغ ۳۰۰ ریال جهت تاسیس یک شرکت و واریز این مبلغ به یک حساب جاری در یک بانک
 - خرید ۷۵ ریال زمین به صورت نقد
 - خرید ۲۰۰ ریال مواد اولیه (۵۰ ریال نقد و ۱۵۰ ریال نسیه)
 - پرداخت ۵ ریال به عنوان دستمزد
 - فروش محصولات (معادل ۱۵۰ ریال مواد اولیه) به مبلغ ۱۹۵ ریال (۷۵ ریال نقد و ۱۲۰ ریال نسیه)
 - نرخ مالیات بر درآمد ۲۵٪ است (مبلغ مالیات هنوز توسط اداره دارایی قطعی نشده است).
 - وصول ۵۰٪ مطالبات

مرحله ۱

ترازنامه شرکت د			
	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۳۰۰	موجودی نقدی
	تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
			موجودی مواد و کالا
۳۰۰	سرمایه		دارایی ثابت مشهود
	سود انباشته		
<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۲

ترازنامه شرکت د			
	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۲۲۵	موجودی نقدی
	تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
			موجودی مواد و کالا
۳۰۰	سرمایه	۷۵	دارایی ثابت مشهود
	سود انباشته		
<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۳۰۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۳

ترازنامه شرکت د			
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۷۵	موجودی نقدی
	تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
		۲۰۰	موجودی مواد و کالا
۳۰۰	سرمایه	۷۵	دارایی ثابت مشهود
	سود انباشته		
<u>۴۵۰</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۵۰</u>	<u>مجموع</u>

مرحله ۴

ترازنامه شرکت د			
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۷۰	موجودی نقدی
	تسهیلات مالی دریافتی		حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
		۲۰۰	موجودی مواد و کالا
۳۰۰	سرمایه	۷۵	دارایی ثابت مشهود
(۵)	سود (زیان) انباشته		
<u>۴۴۵</u>	<u>مجموع</u>	<u>۴۴۵</u>	<u>مجموع</u>

دقت نمایید که در این مرحله، پرداخت دستمزد، بدون کسب درآمد باعث کاهش وجه نقد از یک سو و ایجاد زیان انباشته از سوی دیگر می‌شود. مثل این است که سهامداران از سرمایه شخصی خود هزینه دستمزد نیروها را پرداخت نموده‌اند:

صورت سود و زیان شرکت ج	
درآمد	۰
هزینه	(۵)
سود (زیان)	(۵)

در حسابداری اعداد منفی داخل پرانتز نشان داده می‌شوند.

مرحله ۵

ترازنامه شرکت د			
موجودی نقدی	۲۴۵	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۵۰
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	۱۲۰	تسهیلات مالی دریافتی	
موجودی مواد و کالا	۵۰		
دارایی ثابت مشهود	۷۵	سرمایه	۳۰۰
		سود (زیان) انباشته	۴۰
مجموع	۴۹۰	مجموع	۴۹۰

از فروش ۱۹۵ ریالی، ۴۵ ریال سود کسب می‌شود که با ضرر ۵ ریالی قبلی به مجموع سود ۴۰ ریالی می‌رسیم.

صورت سود و زیان شرکت ج	
درآمد	۱۹۵
هزینه	(۱۵۵)
سود (زیان)	۴۰

مرحله ۶

در این مرحله باید ۲۵٪ از سود به عنوان مالیات پرداخت شود. نکته اول اینکه مالیات به صورت نقدی پرداخت نمی‌شود و لذا ایجاد یک حساب بدهی می‌کند. در این مثال ذکر شده است که میزان مالیات هنوز قطعی نشده است؛ این مطلب بدین معناست که ممکن است اداره دارایی مالیات بیشتری از آنچه شرکت محاسبه نموده است در نظر بگیرد، لذا در سمت چپ ترازنامه یک بدهی تحت عنوان ذخیره مالیات اضافه می‌نماییم. این آیتم نشان می‌دهد که شرکت به دولت مبلغ ۱۰ ریال (۲۵٪×۴۰) بدهی احتمالی دارد. احتمالی از آن جهت که این عدد ممکن است بیش از ۱۰ ریال (از طرف اداره دارایی) اعلام شود. در حسابداری، ذخیره نوعی بدهی محسوب می‌شود که زمان تسویه و یا تعیین مبلغ آن توأم با ابهام نسبتاً قابل توجه است.

ترازنامه شرکت د			
موجودی نقدی	۲۴۵	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۱۵۰
حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری	۱۲۰	تسهیلات مالی دریافتی	
موجودی مواد و کالا	۵۰	ذخیره مالیات	۱۰
دارایی ثابت مشهود	۷۵	سرمایه	۳۰۰

۳۰	سود (زیان) انباشته		
۴۹۰	مجموع	۴۹۰	مجموع

از فروش ۱۹۵ ریالی، ۴۵ ریال سود کسب می‌شود که با ضرر ۵ ریالی قبلی به مجموع سود ۴۰ ریالی می‌رسیم.

صورت سود و زیان شرکت ج	
۱۹۵	درآمد
(۱۵۵)	هزینه
۴۰	سود (زیان) قبل از کسر مالیات
(۱۰)	مالیات
۳۰	سود خالص

مرحله ۷

ترازنامه شرکت د			
۱۵۰	حساب‌ها و اسناد پرداختی تجاری	۳۰۵	موجودی نقدی
	تسهیلات مالی دریافتی	۶۰	حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری
۱۰	ذخیره مالیات	۵۰	موجودی مواد و کالا
۳۰۰	سرمایه	۷۵	دارایی ثابت مشهود
۳۰	سود (زیان) انباشته		
۴۹۰	مجموع	۴۹۰	مجموع

صورت سود و زیان شرکت ج	
۱۹۵	درآمد
(۱۵۵)	هزینه
۴۰	سود (زیان) قبل از کسر مالیات
(۱۰)	مالیات
۳۰	سود خالص

در مثال‌های فوق تلاش شد با ذکر مثال‌هایی ساده، کارکرد صورت‌های مالی ترازنامه و صورت سود و زیان نشان داده شود. با ذکر دو مطلب، مباحث این فصل را به پایان می‌بریم.

نکته اول در مورد رابطه این دو صورت مالی است:

از آنجا که صورت سود و زیان نشان دهنده عملکرد یک شرکت و ترازنامه نشان دهنده وضعیت مالی آن شرکت است لذا انتظار داریم که صورت سود و زیان و ترازنامه با یکدیگر ارتباط داشته باشند (چرا که منطقاً عملکرد یک شرکت بر وضعیت آن تأثیر خواهد داشت). معادله زیر این نحوه ارتباط را نشان می‌دهد:

سود و زیان انباشته در پایان دوره = سود و زیان انباشته در ابتدای دوره + سود خالص طی دوره - سود توزیع شده

بین سهامداران

مثال: بعضی از اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان یک شرکت در جدول زیر ارائه شده‌اند. با توجه به این اطلاعات، سود انباشته سال ۸۱ را محاسبه کنید. (دقت کنید که بعضی از اطلاعات مالی مربوط به صورت‌های مالی سال ۱۳۸۰ و برخی دیگر مربوط به سال ۱۳۸۱ هستند).

سود خالص ۸۰	سود خالص ۸۱	ریال ۴۰	ریال ۷۰
سود توزیع شده ۸۰	سود توزیع شده ۸۱	ریال ۲۰	ریال ۳۰
سود انباشته ۸۰	فروش ۸۱	ریال ۱۵۰	ریال ۱۲۰۰
بهای تمام شده ۸۰	سود انباشته ۸۱	ریال ۷۰۰	؟

در واقع می‌توان مسئله را به صورت زیر خلاصه نمود:

- سود انباشته انتهای ۸۱ = x
- سود انباشته ابتدای ۸۱ (دقت نمایید که ابتدای ۸۱ برابر است با انتهای ۸۰) = ۱۵۰
- سود خالص ۸۱ = ۷۰
- سود توزیع شده در سال ۸۱ = ۳۰

$$X = ۱۵۰ + ۷۰ - ۳۰ = ۱۹۰$$

اما نکته آخر این فصل اینکه علاوه بر صورت‌های مالی فوق، صورت مالی دیگری به نام گردش وجوه نقد نیز تهیه می‌شود. این صورت مالی نشان دهنده منابع و مصارف وجه نقد است. در این فصل تلاش شد با ذکر چند مثال ساده صورت‌های مالی به مخاطب معرفی گردد. در فصل‌های دیگر این بخش مطالب مرتبط با صورت‌های مالی منطبق بر سرفصل‌های آزمون ارائه خواهد گردید.